

Paradsängen 1

Hässelby strand, Stockholm

Antikvarisk konsekvensanalys, granskningsskede
2023-10-24

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning

Bakgrund	
Syfte	
Avgränsning	
Plan- och bygglagen	
Läsanvisning	

Sammanfattning analys

Påverkan på kulturmiljön lokalt	
Planförslagets påverkan på befintlig fastighet	
Sammanvägd bedömning	

Kulturhistoriska förutsättningar

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering	
Kulturhistorisk värdebeskrivning i kulturmiljöutredning	
Värdebärande karaktärsdrag - bebyggelse	
Värdebärande karaktärsdrag - utemiljö	
Känslighet - tålighet: Bebyggelse	
Känslighet - tålighet: Utemiljö	
Siktlinjer	

3 Planförslag

Tillkommande volymer	8
3 På- och tillbyggnader	10
3 Utemiljö	11
3	

3 Konsekvensanalys

3 Tillkommande volymer	13
3 Befintliga byggnader	14
4 Utemiljö	16
4 Sammanställning - påverkan på värdebärande karaktärsdrag	17

4
4
4

5

5
5
5
5
6
6
7

PARADSÄNGEN 1

Hässelby strand
Antikvarisk konsekvensanalys granskningsskede
Beställare: Willhem AB
Analysen utförd av:
Mattias Eklund (Sakkunnig certifierad kulturvärden KUL 2)
Nyréns arkitektkontor AB

Inledning

Bakgrund

Stadsbyggnadsnämnden har beslutat att inleda planarbete för fastigheten Paradsängen 1 i Hässelby strand. Planarbetet syftar till att utreda möjligheten att tillföra cirka 100 hyresrätter genom påbyggnad på befintliga byggnader och nybyggnad inom fastigheten. Påbyggnad på befintliga byggnader ska enligt startbeskedet göras med utgångspunkt i nuvarande karaktär och kunskap om bärande kvalitéer. Utformning av nya byggnader ska göras med utgångspunkt i områdets kulturhistoriska och arkitektoniska värden. I ett första steg togs en kulturmiljöutredning fram, vars syfte var att utreda och sammanställa fastighetens karaktärsdrag och bärande kvalitéer. Till samrådsförslaget togs där efter en antikvarisk konsekvensanalys fram vilken bedömde planförslaget mot de värden som identifierats i kulturmiljöutredningen. Efter att samråd hållits under hösten 2022 och yttranden samlats in så har förslaget uppdaterats.

Syfte

Syftet med föreliggande konsekvensanalys är att beskriva det uppdaterade planförslagets konsekvenser för fastighetens kulturhistoriska värden, samt göra en bedömning huruvida föreslagna förändringar är förenliga med gällande lagrum.

Avgränsning

Utredningsområdet är avgränsat till planområdet och dess närmiljö.

Plan- och bygglagen

Enligt plan- och bygglagens 2 kap. 6§ så ska ”bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av god helhetsverkan”. Dessutom ska ”ändringar och tillägg i bebyggelsen göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas”. Varsamhetskravet i plan- och bygglagen, d.v.s. 8 kap. 17§, gäller vid ändring av alla byggnader. Då fastigheten är grönklassad av Stockholms stadsmuseum kan byggnaderna komma att omfattas av förvarnskyningsförbudet 8 kap. 13§.

Läsanvisning

Beskrivande text är markerad med grå bakgrund.

Analyserande text är markerad med gul bakgrund.

Konsekvensbeskrivande text är markerad med röd bakgrund.

Sammanfattning analys

Påverkan på kulturmiljön lokalt

Plan och bygglagen 2 kap. 6 § *"Vid planläggning [...] ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Vid planläggning [...] ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas"*

Planförslagets tillkommande byggnader innebär en ytterligare årsring i en del av Hässelby strand som i nuläget har en förhållandevis eklektisk karaktär avseende byggnader från olika år; planområdets befintliga byggnader är från 1960-talet, byggnaderna som angränsar mot sydost är från 2000, och på andra sidan gatan finns byggnader från 1955. Samtliga byggnader är flerbostadshus med tidstypisk karaktär. De föreslagna tilläggen har genom sitt formspråk och gestaltning en tydlig koppling till de befintliga byggnaderna inom fastigheten, samt plockar vissa drag från bebyggelsen på andra sidan Aprikosvägen, dock går de att utläsa som samtida i detaljering. Föreslagna tillkommande

byggnader har placerats på ytor som i huvudsak är markerad som tålig i kulturmiljöutredningen. Planförslaget har även tagit hänsyn till de viktiga siktlinjer som pekats ut i samma dokument, avseende de föreslagna volymernas placering. Av de utpekade värdebärande karaktärsdrag som pekats ut i kulturmiljöutredningen så bedöms karaktärsdraget "grön krans mot Aprikosgatan" påverkas. Övriga karaktärsdrag bedöms inte påverkas av tillkommande volymer. Sammanvägd bedömning blir att planförslagets tillkommande volymer är förenliga med lagrummet.

Planförslagets påverkan på befintlig fastighet

Plan och bygglagen 2 kap. 6 § *"Vid planläggning [...] ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas."*

8 kap. 13 §

En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

8 kap. 17 § *"Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden."*

Planförslaget innebär att befintliga byggnader byggs på med en våning var, samt förses med utanpåliggande trapphus på en av respektive hus kortsida (hus A består av två förskjutna sammanbundna volymer och får tekniskt sett utanpåliggande trapphus på båda kortsidorna). Gestaltningen av på- och tillbyggnaderna har tagit sin utgångspunkt i befintliga byggnaders fasader avseende kulör och i någon mån struktur, med en subtil skillnad för att kunna särskiljas. Greppet bedöms innebära en mindre påtaglig påverkan sett på distans jämfört med samrådsförslaget.

Av de utpekade värdebärande karaktärsdrag som pekats ut i kulturmiljöutredningen så bedöms karaktärsdraget "byggnadernas horisontella karaktär" påverkas, genom att tillbyggnaderna innebär att byggnadernas proportioner förskjuts från 1 - 3 (höjd - längd) till 1 - 2,4. Detta blir särskilt tydligt i siktlinje 4. Karaktärsdraget "tidstypiska material i form av kalksandsten och koppar" bedöms påverkas nega-

tivt genom de tillkommande utanpåliggande trapphusen, vilka är förlagda på fem av byggnadernas åtta kortsidor, med effekten att merparten av de större sammanhängande murpartierna med kalksandsten byggs för. I det sedan samråd uppdaterade förslaget har de nya trapphusen klätts i samma material som befintliga byggnader, vilket mildrar påverkan. För opåverkade delar av byggnaderna föreslås varsamhetsbestämmelser, vilket är positivt för bevarandet av befintliga kulturvärden.

Byggnaderna är grönklassade av Stockholms stadsmuseum, vilket kan komma att innebära att förvanskningsförbudet i PBL 8 kap 13 § gäller.

Avseende utemiljön bedöms planförslaget i huvudsak ha tagit hänsyn till karaktärsdrag, känslighet-tålighetsanalys samt siktlinjer i kulturmiljöutredningen.

Sammanvägd bedömning

Tillkommande volymer på parkeringen bedöms vara förenliga med aktuella lagrum. De föreslagna på- och tillbyggnaderna innebär en negativ påverkan på upplevelsen av befintliga byggnaders horisontalitet och delar av fasadernas tidstypiska material och innebär en risk att planförslaget inte bedöms vara förenligt med varsamhetskraven i PBL 2 kap. 6 § respektive 8 kap. 17 §.

Kulturhistoriska förutsättningar

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering

Området och bebyggelsen är kulturhistoriskt klassificerad år 2006 av Stockholms stadsmuseum. Den kulturhistoriska klassificeringen är ett kunskapsunderlag som kan ligga till grund för bedömningar vid bygglovgivning och planhandläggning.

Fastigheten klassades som grön, vilket innebär att den bedömdes vara en fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Motivering till bedömningen: "Kompletteringsbebyggelse från slutet av 1960-talet i stadsdelens östra utkant. Byggnader med variationsrik fasadutformning i tidstypiskt mexitegel, som trots vissa förändringar bevarar sin ursprungliga arkitektur. "

Kulturhistorisk värdebeskrivning i kulturmiljöutredning

"Fastigheten har ett kulturhistoriskt värde genom sin tidstypiska, strama 1960-talsarkitektur och med en förhållandevis intakt utemiljö med bevarad relation byggnad - naturmark samt ett antal bevarade träd som planterades vid anläggandet. Den terränganpassade gångstigen mot väster med sin tidstypiska gestaltning ger uttryck för denna karaktär med en enkel men välgestaltad utformning.

Fastigheten är en högkvalitativ men i sin omgivning isolerad exponent för det sena 1960-talets bostadsbyggande, och saknar egentlig koppling till platsen; dess samtida motsvarigheter återfinns i hela landet. Fastigheten berättar om en tidigt genomförd förtätning i Hässelby strand, och bedöms därmed inte ha ett kulturhistoriskt värde av nationell eller regional vikt, utan det är kopplat till dess omedelbara närområde och de arkitektoniska kvalitéer som bebyggelsen ger uttryck för. "

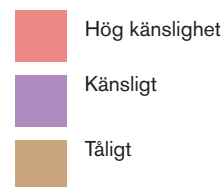
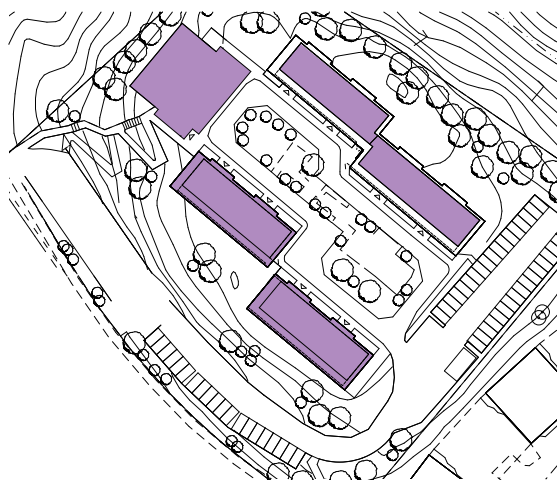
Värdebärande karaktärsdrag - bebyggelse

- Byggnadernas horisontella karaktär, med långsgående fönsterband och fönsterbröstningar som övergår i balkongfronter
- Tidstypiska material i form av kalksandsten och koppar
- Entréportarnas karaktär med stora glaspartier och lackad trädörr
- Trapphus med trapplopp i terrazzo

Värdebärande karaktärsdrag - utemiljö

- Befintlig planterad grönska från uppförandeåren, huvudsakligen rönn, vitoxel, måbär med flera
- Grön krans mot Aprikosgatan
- Bevarad naturmark och den sömlösa övergången mellan hus och naturmark
- Terränganpassad gångstig mot väster, med trapplopp i granit, smäckra räcken och planterade rönnar

Kulturhistoriska förutsättningar

Känslighet - tålighet: Bebyggelse

Känsligt för ändring (lila)

Fastighetens byggnader är förhållandevis oförändrade sedan uppförandeåret, med undantag för ändrade fönster och enstaka portbyten, samt andra mindre förändringar. Arkitektur från den aktuella tidsperioden är känslig för ändringar då detaljeringen är sparsam.

Vid ändring är det viktigt att förändringar följer byggnadernas värdebärande karaktärsdrag.

Känslighet - tålighet: Utemiljö

Hög känslighet för ändring (röd)

1. Förekomst av äldre tallar mot Aprikosvägen: spår av den tallskog som området bestod av innan stadsdelen byggdes. Äldre tallar mot skogssidan förekommer i stor mängd men har inte markerats här.

Känsligt för ändring (lila)

2. Trapp mot väster: känslig för ändring genom dess förhållandevis höga detaljeringsgrad samt framträdande läge i närområdets stadsbild, samt betydelse för fastigheten. Vid ändring är det viktigt att förändringar följer de värdebärande karaktärsdrag som listats under rubriken Värdebärande karaktärsdrag: utemiljö.

3. Sparad naturmark kring bebyggelsen: berg i dagen och annat som medvetet sparats vid exploateringen, blandat med kompletterande planteringar.

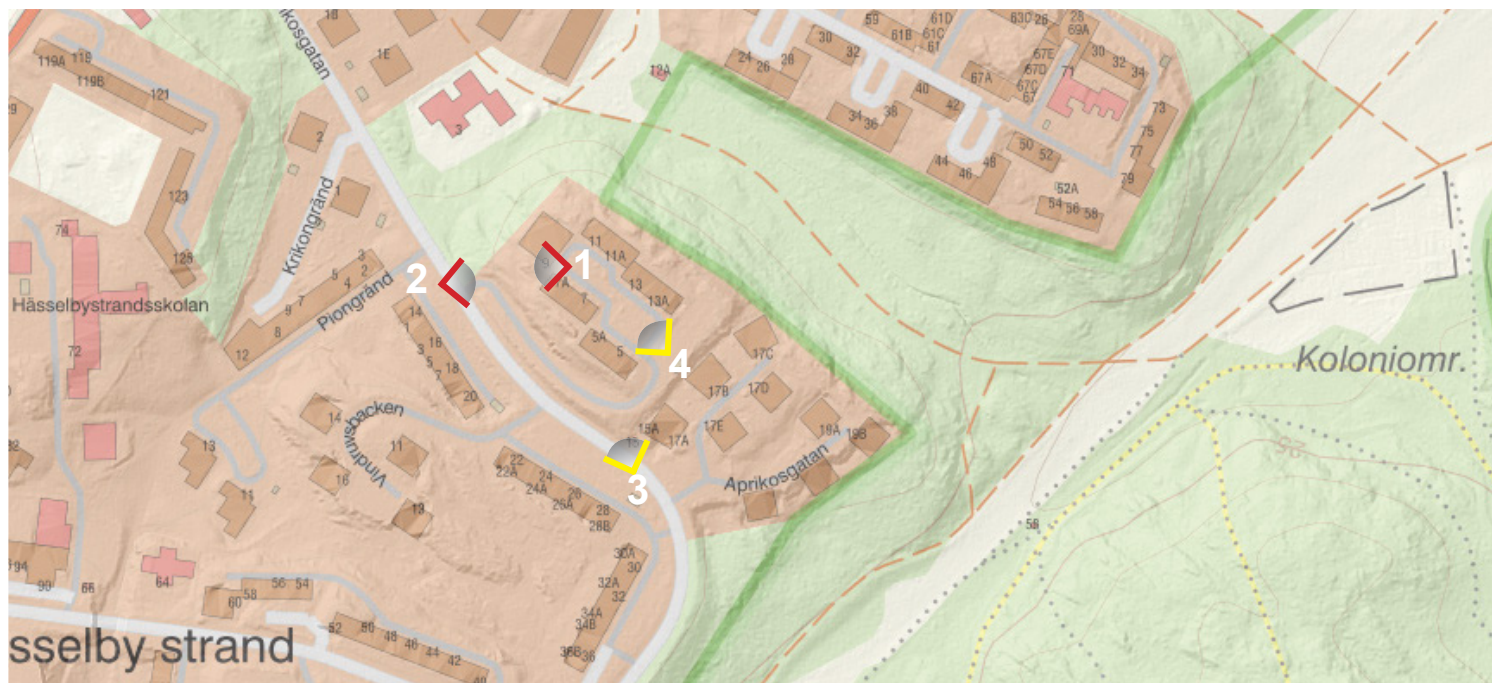
4. Utemiljö inom kvarteret: förgårdsmark mot gårdssidan med planteringar. De centrala kvadratiska utemiljöerna avsedda för kvarterets boende med lekredskap, utemöbler etc. Markerad som känslig då miljön förändrats men strukturen består.

5. Trädrad mot Aprikosgatan: ett medvetet grepp i utformningen av utemiljön var planterandet av träd längs Aprikosvägen.

Tåligt (brunt)

6. Parkeringsytor och körbana: även om dessa delar är från fastighetens tillkomst saknar de karaktärsdrag och detaljer som går att koppla till någon form av historisk läsbarhet för fastigheten.

Kulturhistoriska förutsättningar

Siktlinjer

Siktlinjerna har rangordnats utifrån hur pass viktiga de är för att fastighetens kulturmiljövärden fortsatt ska kunna förmedlas; röda markeringar innebär en högre prioritering än gula. Nedan återges vad som bör beaktas i vyerna. Beskrivningar har här utelämnats men återfinns i kulturmiljöutredningen.

1. Att beakta: bibehåll den visuella kopplingen och karaktären på den gestaltade utemiljön.

2. Att beakta: bibehåll den visuella kopplingen och karaktären på den gestaltade utemiljön.

3. Att beakta: säkerställ tallarnas fortlevnad

4. Att beakta: bibehåll byggnadernas värdebärande karaktärsdrag samt karaktären på den gestaltade utemiljön.

Planförslag

Tillkommande volymer

Planförslaget innebär att två volymer, här kallade hus E och F, placeras på den nuvarande parkeringen mot Aprikosgatan.

Byggnaderna är fyra våningar höga med källare och har balkonger mot sydväst samt loftgångar mot nordost (de första loftgångarna i Sverige uppfördes i Hässelby strand).

Fasaderputsas med en varmvit kulör som anknyter till kalksandstensfasaderna på debefintliga byggnaderna på fastigheten, medan balkongytterväggarna ges en varmbeige ton som anknyter till 1950-talshusen på motsatt sida av Aprikosgatan. Väggbartier ovan de översta balkongerna sluttar ner mot balkongdörr och fönster vilket tillsammans med det symmetriska rastret ger fasaden mot Aprikosgatan en samtida karaktär.

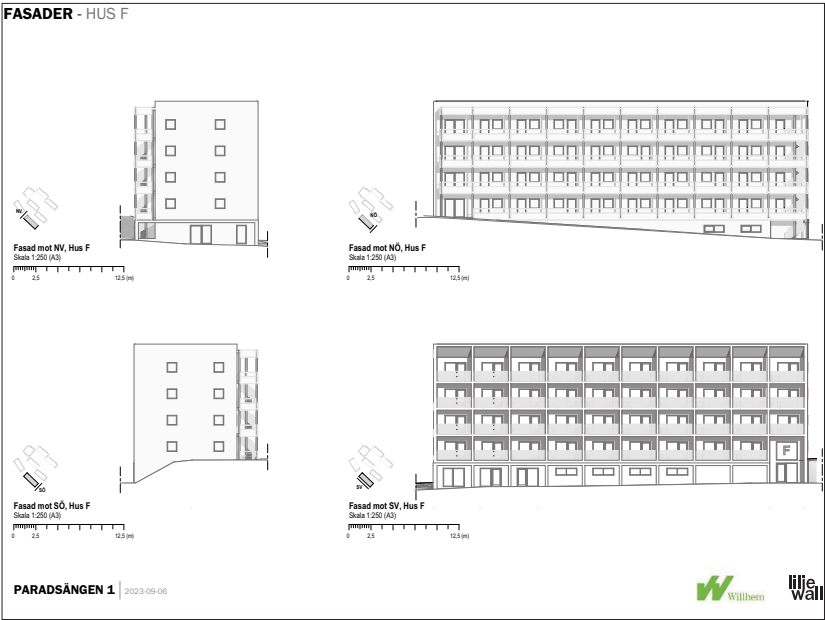
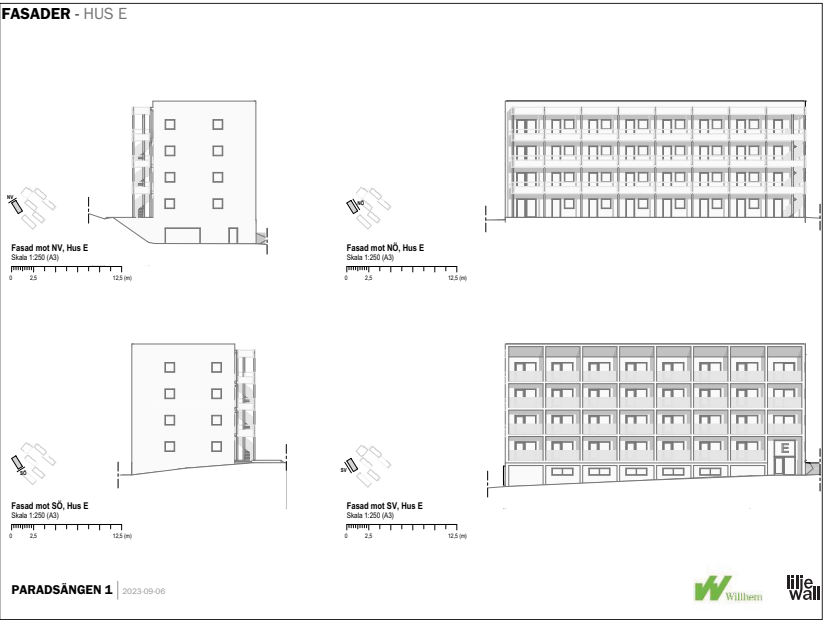
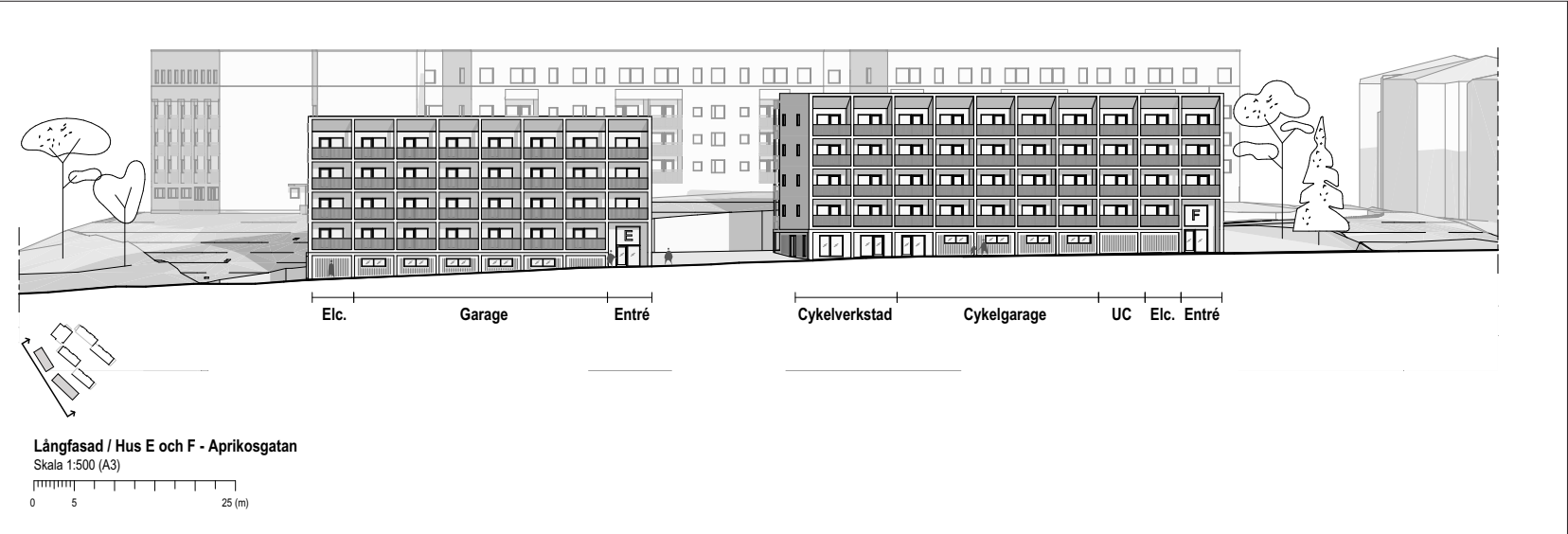
Vy av hus E.
Liljewall arkitekter.

Fasad - Varmvit puts
Balkongyttervägg - Varmbeige puts
Sockel - Ljus betong med relief
Räcken - Varmbeige kulör
Dörr/fönster - Varmbeige kulör

Föreslagen gestaltning.
Liljewall arkitekter.

Planförslag

Planförslag

På- och tillbyggnader

Föreslagen ändring innebär att befintliga byggnader byggs på med en våning var, samt förses med utanpåliggande trapphus på en av respektive hus kortsida (hus A består av två förskjutna sammanbundna volymer och får tekniskt sett utanpåliggande trapphus på båda kortsidorna).

Påbyggnadernas fasader putsas och ges samma kulör som befintliga kalksandstensfasader, dock med en slätare struktur så att på- och tillbyggnad subtilt skiljer sig från de ursprungliga byggnadskropparna. Befintliga burspråk byggs på och kläs med samma typ av plåt som täcker de befintliga.

Avseende befintliga byggnader är planens ambition att befintliga fasader bibehålls, dock medger planen en viss flexibilitet för att säkerställa att underhåll är möjligt i framtiden ifall de material som klär fasaderna idag inte längre tillverkas, men utan att befintlig karaktär förändras i för hög utsträckning.

Ur presentationsmaterialet. Liljewall arkitekter.

Planförslag

Utemiljö

Tillkommande volymer är placerade på parkeringen, Angränsande ytor som är tas i anspråk för att anlägga en bostadsgård. Två tallar skyddas med planbestämmelsen n1.

Planförslaget innebär en bergsskärning vid den föreslagna tillkommande volymen hus E. Gestaltningen av gården beskrivs på följande vis av arkitekterna:

" Gårdsutformningen vid hus E gestaltas med ett genomgående trädäck som löper utmed den kommande bergsskärningen. Utmed berget kan sedan dagvattnet få rinna i infiltrationsbäddar och trädäcket kan i sin tur överdäcka några platser som då möjliggör sittplatser och umgängesytor.

Planteringar kan sedan placeras så att gården upplevs både lummig och inbjudande. Loftgångens pelarlägen nyttjas till vajersystem som tillåter klätterväxter att bilda "växtväggar". Dessa skyddar även från insyn till marklägenheterna och förstärker det gröna rummet."

För utemiljön i övrigt så skyddas två tallar i planområdets södra hörn. Övrig mark markeras som prickmark.

Paradsängen 1

Situationsplan
2023-04-04 Plan, skala 1:1000 (A3)

**lilje
wall**

Illustrationsplan. Liljewall arkitekter.

12 **Nyréns Arkitektkontor**

Konsekvensanalys

Tillkommande volymer

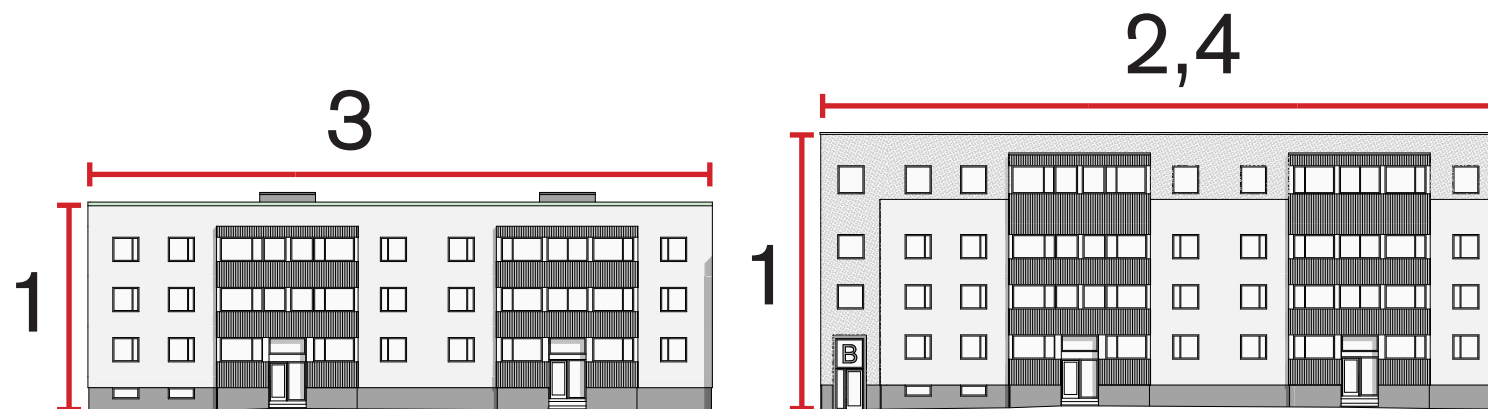
Planförslagets tillkommande byggnader innebär en ytterligare årsring i en del av Hässelby strand som i nuläget har en förhållandevis eklektisk karaktär avseende byggnader från olika år; planområdets befintliga byggnader är från 1960-talet, byggnaderna som angränsar mot sydost är från 2000, och på andra sidan gatan finns byggnader från 1955. Samtliga byggnader är flerbostadshus med tidstypisk karaktär. De föreslagna tilläggen har genom sitt formspråk och gestaltning en tydlig koppling till de befintliga byggnaderna inom fastigheten, samt plockar vissa drag från bebyggelsen på andra sidan Aprikosvägen, dock går de att utläsa som samtida i detaljering. Föreslagna tillkommande byggnader har placerats på en yta som i huvudsak är markerad som tålig i kulturmiljöutredningen. Planförslaget har även tagit hänsyn till siktlinjerna som pekats ut i samma dokument. Av de utpekade värdebärande karaktärsdrag som pekats ut i kulturmiljöutredningen så bedöms karaktärsdraget "grön krans mot Aprikosgatan" påverkas. Övriga karaktärsdrag bedöms inte påverkas av tillkommande volymer.

- 1950-tal
- 1960-tal
- 1970-tal
- 1980-tal
- 1990-tal
- 2000-tal
- 2010-tal
- Föreslagna tillkommande volymer

T.v: siktlinje 2, högprioriterad i kulturmiljöutredningen. Ovan: vy ur modell.

Ovan: En befintlig byggnad med dess proportioner markerade. Ovan t. h: byggnaden med tillägg och dess proportioner.

Befintliga byggnader

Planförslaget innebär att befintliga byggnader byggs på med en våning var, samt förses med utanpåliggande trapphus på en av respektive hus kortsida (hus A består av två förskjutna sammanbundna volymer och får tekniskt sett utanpåliggande trapphus på båda kortsidorna).

Av de utpekade värdebärande karaktärsdrag som pekats ut i kulturmiljöutredningen så bedöms karaktärsdraget "byggnadernas horisontella karaktär" påverkas, genom att tillbyggnaderna innebär att byggnadernas proportioner förskjuts från 1 - 3 (höjd - längd) till

1 - 2,4. Detta blir särskilt tydligt i siktlinje 4. Karaktärsdraget "tidstypiska material i form av kalksandsten och koppar" bedöms påverkas negativt genom de tillkommande utanpåliggande trapphusen, vilka är förlagda på fem av byggnadernas åtta kortsidor, med effekten att merparten av de större sammanhängande murpartierna med kalksandsten byggs för. Den sedan samråd uppdaterade gestaltningen innebär att på- och tillbyggnaderna ges en utformning med putsade fasader som syftar till att harmoniera mer med befintliga byggnader genom att de bygger vidare

på befintlig materialitet, fast med en subtil skillnad för att kunna särskiljas från den ursprungliga byggnaden. Bur språken är en viktig del i gestaltningen av de befintliga husen, och i förslaget används motivet även på de påbyggda delarna. Det uppdaterade förslaget bedöms ha en mer nedtonad karaktär än det tidigare, och påverkan bedöms bli mindre påtaglig sett på distans.

För opåverkade delar av byggnaderna föreslås varsamhetsbestämmelser, vilket är positivt för bevarandet av befintliga kulturvärden. Sammanvägt bedöms dock de föreslagna på- och

tillbyggnaderna innebära en negativ påverkan på upplevelsen av befintliga byggnaders horisontalitet och delar av fasadernas tidstypiska material.

Konsekvensanalys

Ovan t.v: siktlinje 4, ur kulturmiljöutredningen. Ovan t.h: vy ur modell.
nedan t.v: siktlinje 2. nedan t.v: vy ur modell.

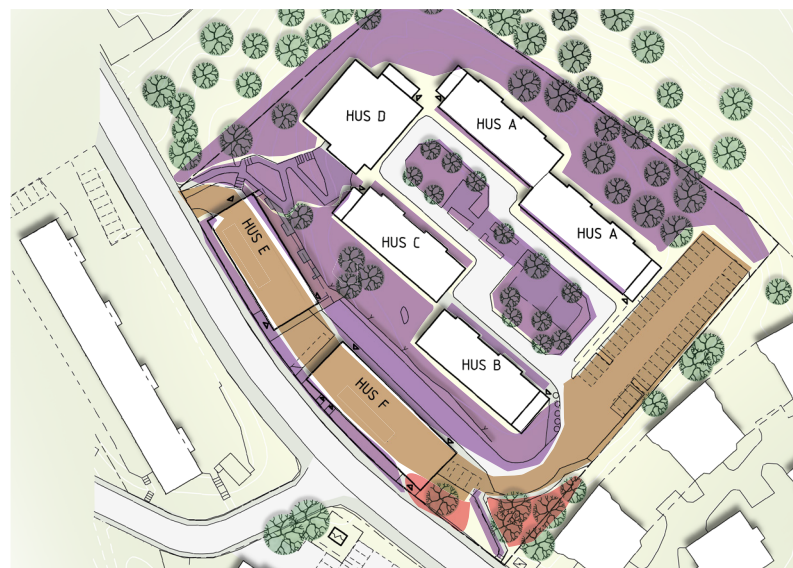
Konsekvensanalys

Utemiljö

Tillkommande volymer är placerade på parkeringen, markerad som tålig i kulturmiljöutredningen. Angränsande ytor som är markerade som känsliga tas i anspråk för att anlägga gård.

Två tallar, placerade på ytor markerade som högkänsliga, samt utpekade som viktiga för gatans karaktär i siktlinjeanalysen, skyddas med planbestämmelsen n1.

Planförslaget bedöms vara väl avvägt avseende utemiljön i förhållande till dess utpekade kulturmiljövärden.

Illustrationsplanen överlagrad med känslighet-tålighetsanalysen.

Siktlinje 3. Ur KMU: "Att beakta: säkerställ tallarnas fortlevnad."
Tallarna skyddas med bestämmelse n1 i detaljplanen.

Sammanställning - påverkan på värdebärande karaktärsdrag

Värdebärande karaktärsdrag - bebyggelse

- Byggnadernas horisontella karaktär, med längsgående fönsterband och fönsterbröstningar som övergår i balkongfronter
- Tidstypiska material i form av kalksandsten och koppar
- Entréportarnas karaktär med stora glaspartier och lackad trädörr
- Trapphus med trapplopp i terrazzo

Bedömning

- Byggnadernas horisontella karaktär påverkas negativt genom att byggnadernas proportioner förändras genom på- och tillbyggnaderna. Längsgående fönsterband, fönsterbröstningar och balkongfronter påverkas inte.
- Tidstypiska material bibehålls, dock byggs delar av de slutna mexitegelmurpartierna för med nya trapphus. Dessa kläs i det uppdaterade förslaget med samma material som befintliga väggar.
- Befintliga entréportar påverkas inte.
- Befintliga trapphus påverkas inte.

Värdebärande karaktärsdrag - utemiljö

- Befintlig planterad grönska från uppförandeåren, huvudsakligen rönn, vitoxel, måbär med flera
- Grön krans mot Aprikosgatan
- Bevarad naturmark och den sömlösa övergången mellan hus och naturmark
- Terränganpassad gångstig mot väster, med trapplopp i granit, smäckra räcken och planterade rönnar

Bedömning

- Befintlig planterad grönska påverkas i huvudsak inte.
- Grön krans mot Aprikosgatan påverkas genom att byggnader uppförs på parkeringen mot gatan vilket påverkar upplevelsen av den "gröna kransen" som omgärdar den aktuella fastigheten, sett från gatan.
- Bevarad naturmark påverkas inte av planförslaget.
- Gångstigen påverkas inte i planförslaget.

Nyréns Arkitektkontor
2023